
Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2019 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2019 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów; wydłużenie maksymalnego okresu kredytowania oraz obniżenie maksymalnej kwoty kredytu.

Popyt na kredyt: brak istotnych zmian.

Oczekiwania na I kwartał 2019 r.: niewielkie zaostrzenie polityki kredytowej oraz brak zmian popytu.

Ostatni kwartał 2018 r. był kolejnym okresem istotnego zaostrzenia kryteriów kredytowania małych i średnich przedsiębiorstw.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: istotne zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów i niewielkie złagodzenie niektórych warunków, m.in. obniżenie marży kredytowej oraz pozaodsetkowych kosztów kredytu.

Popyt na kredyt: niewielki wzrost popytu.

Oczekiwania na I kwartał 2019 r.: niewielkie zaostrzenie polityki kredytowej oraz istotny spadek popytu.

W IV kwartale 2018 r. banki kontynuowały politykę zaostrzania kryteriów udzielania kredytów, głównie ze względu na przewidywania dotyczące przyszłej sytuacji gospodarczej.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: złagodzenie kryteriów udzielania kredytów przez pojedyncze banki; wydłużenie maksymalnego okresu kredytowania i obniżenie marży kredytowej.

Popyt na kredyt: brak istotnych zmian popytu.

Oczekiwania na I kwartał 2019 r.: złagodzenie polityki kredytowej przez pojedyncze banki, brak istotnych zmian popytu.

Presja konkurencyjna była po raz kolejny głównym czynnikiem wpływającym na złagodzenie polityki kredytowej przez banki.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na początku stycznia 2019 r. wśród 26 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 87%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

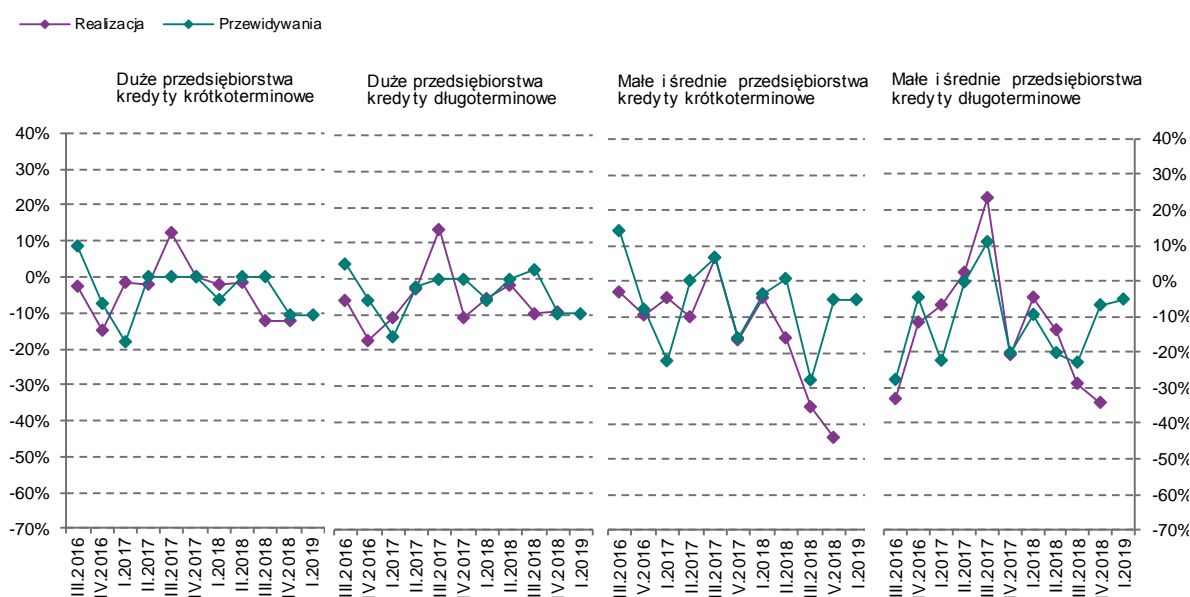
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby, oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt, odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w IV kwartale 2018 r., jak również przewidywania banków na I kwartał 2019 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W IV kwartale 2018 r. ankietowane banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (zob. wykres 1). Podobnie jak we wcześniejszej edycji, skala zaostrzenia była istotnie większa w segmencie kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

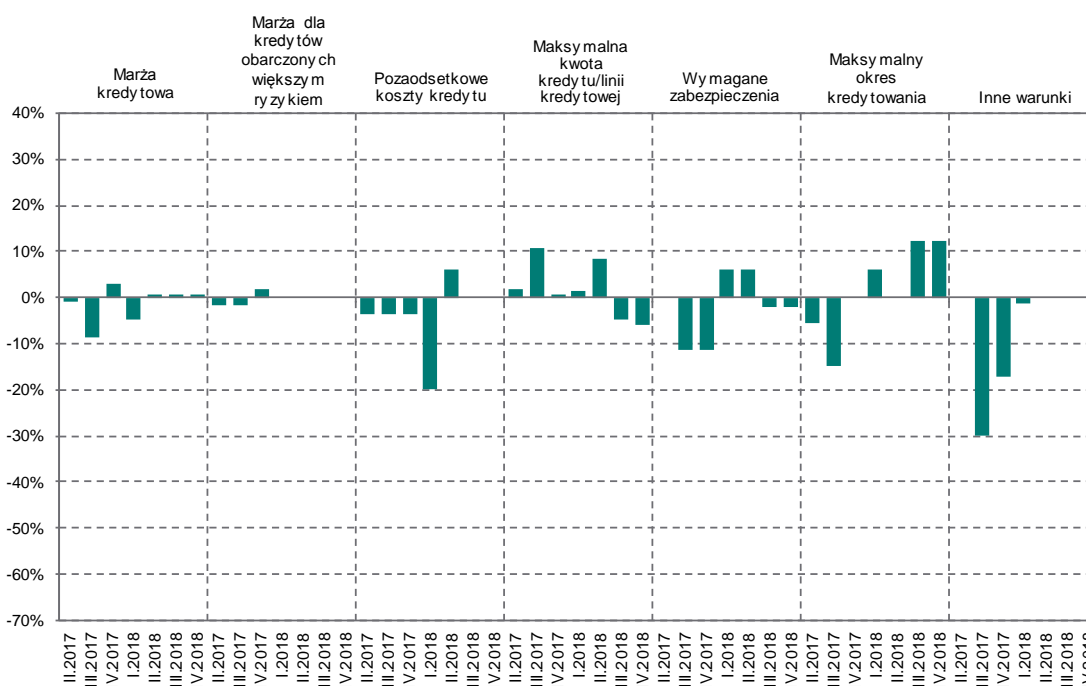

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

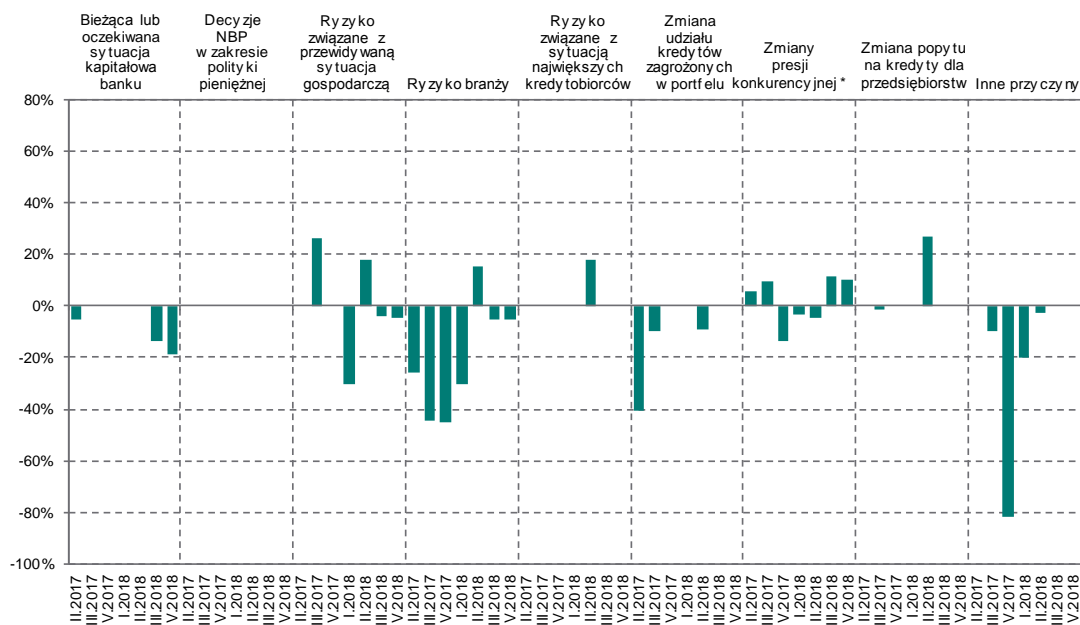
Ankietowane banki zmieniły niektóre warunki przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw: wydłużyły maksymalny okres kredytowania, ale jednocześnie w niewielkim stopniu obniżyły maksymalną kwotę kredytu (procent netto odpowiednio około 12% oraz -6%, zob. wykres 2). Pozostałe warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw nie zmieniły się istotnie.

Banki, które zaostrzyły politykę kredytową w IV kwartale 2018 r., uzasadniały to głównie swoją bieżącą lub oczekiwaną sytuacją kapitałową i wzrostem ryzyka związanego z kredytowaniem podmiotów z niektórych branż (budownictwo oraz handel i wynajem samochodów) (procent netto odpowiednio około -19% i -6%, zob. wykres 3). Czynnikiem uzasadniającym łagodzenie polityki kredytowej była z kolei presja konkurencyjna, głównie ze strony innych banków (procent netto około 10%).

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

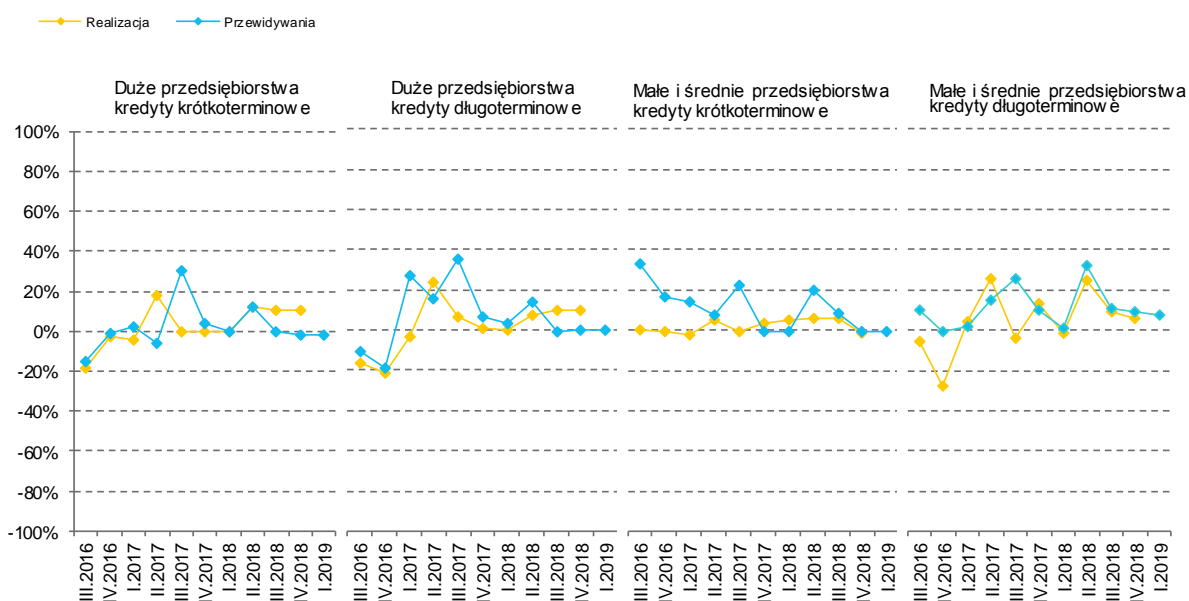
Uwagi:

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

Od początku 2018 r. odnotowane przez banki uczestniczące w badaniu zmiany popytu na kredyt dla przedsiębiorstw były bardzo niewielkie. W IV kwartale 2018 r. pojedyncze banki zaobserwowały wzrost popytu na kredyt zgłaszany przez duże przedsiębiorstwa, natomiast w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw zmiany popytu były różnokierunkowe, co dało niski procent netto (zob. wykres 4).

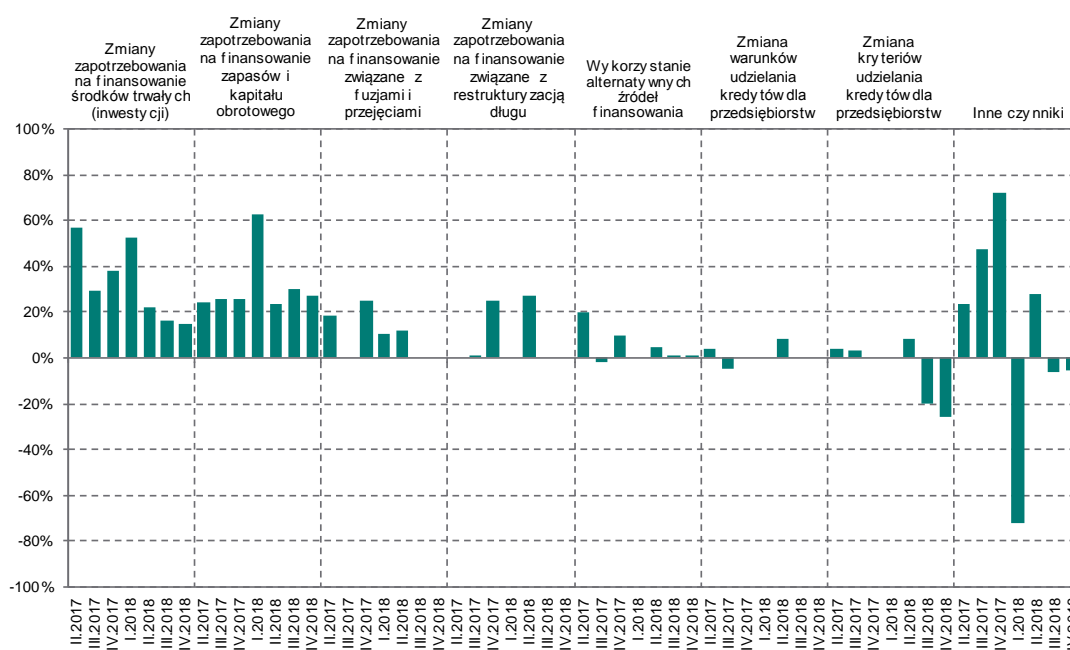
Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

Banki, które odczuły wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały go głównie wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego oraz większym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji (procent netto odpowiednio około 27% oraz 15%, zob. wykres 5). Natomiast banki, które zaobserwowały spadek popytu, uzasadniały go głównie zaostreniem kryteriów udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (procent netto około -26%).

Na I kwartał 2019 r. pojedyncze banki przewidują kontynuację zaostrenia polityki kredytowej w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw a większość nie oczekuje zmian popytu na kredyt zgłaszanego przez przedsiębiorstwa.

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

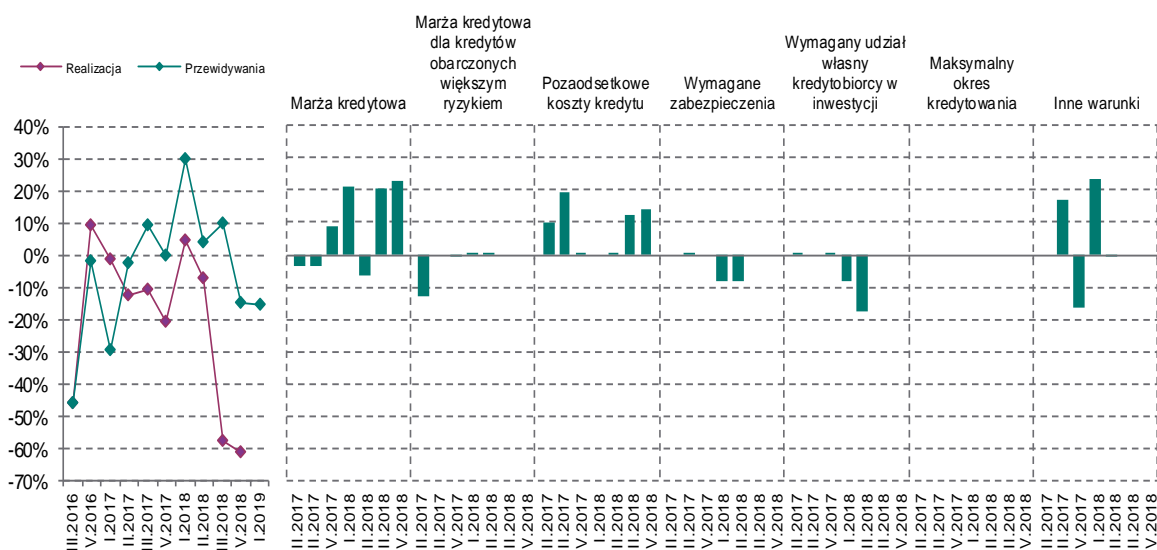
Kredyty dla gospodarstw domowych

Kredyty mieszkaniowe

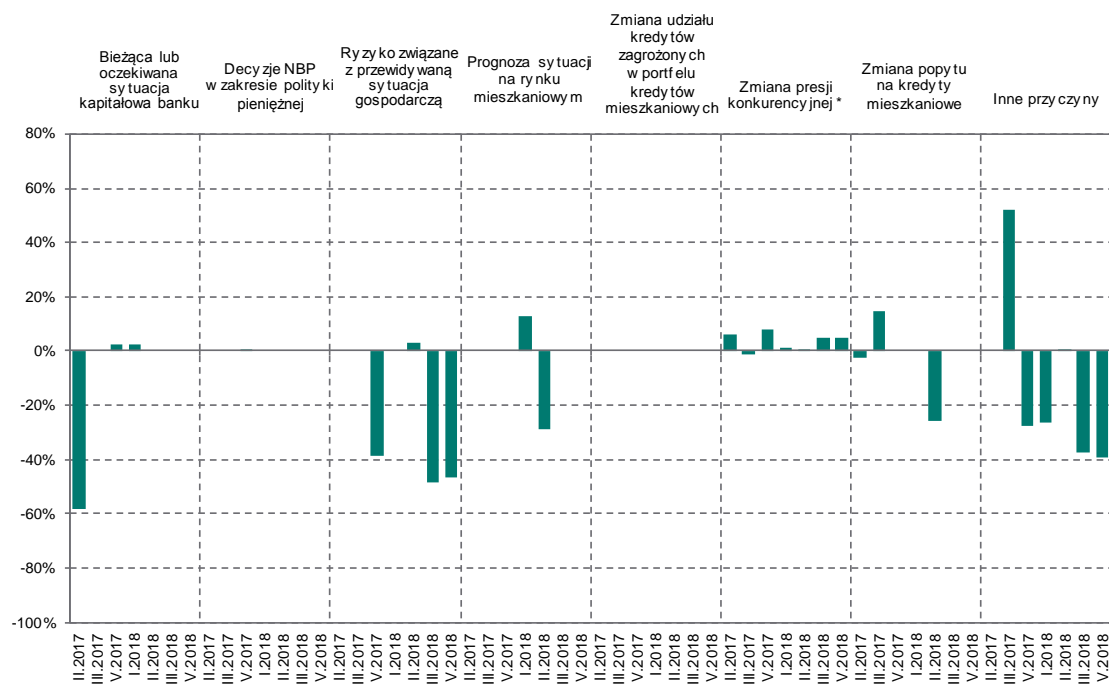
W IV kwartale 2018 r. banki po raz kolejny istotnie zaostrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -61%, zob. wykres 6). Na zaostrzenie kryteriów zdecydowało się wiele banków, które nie zgłosiły takich planów w poprzedniej edycji ankiety. **Jednocześnie banki obniżyły marżę kredytową i pozaodsetkowe koszty kredytu** (procent netto odpowiednio około 23% i 14%, zob. wykres 6).

W opinii ankietowanych podmiotów do zmiany polityki kredytowej przyczyniły się głównie przewidywania dotyczące przyszłej sytuacji gospodarczej oraz inne przyczyny nieuwzględnione w ankiecie, m.in. bardziej rygorystyczne podejście do kalkulacji dochodów klientów prowadzących działalność gospodarczą przy badaniu zdolności kredytowej (procent netto około 40%, zob. wykres 7).

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

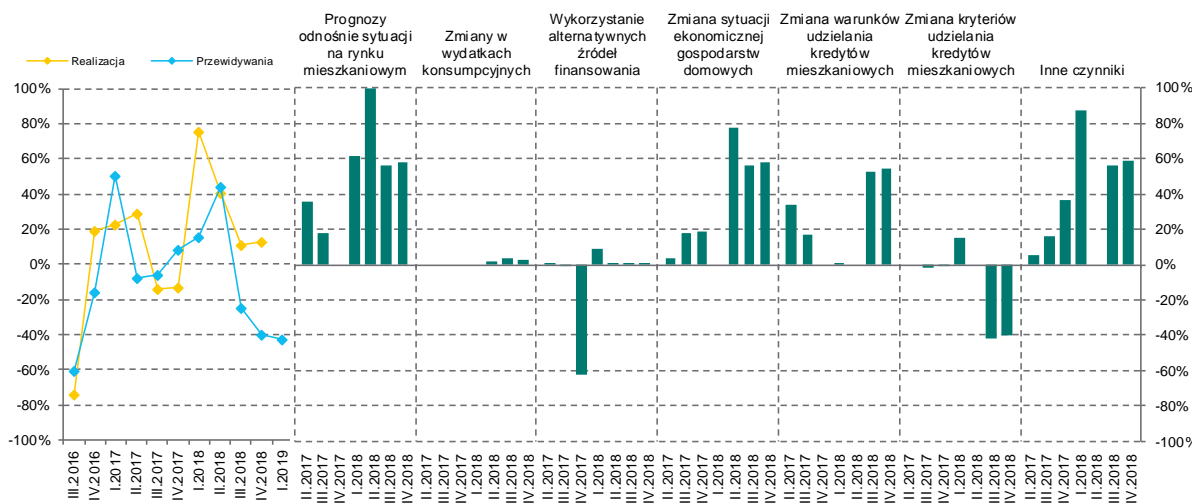

Uwagi:

Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

Wbrew przewidywaniom z poprzedniego kwartału w IV kwartale 2018 r. banki zaobserwowały niewielki wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około 13%, zob. wykres 8).

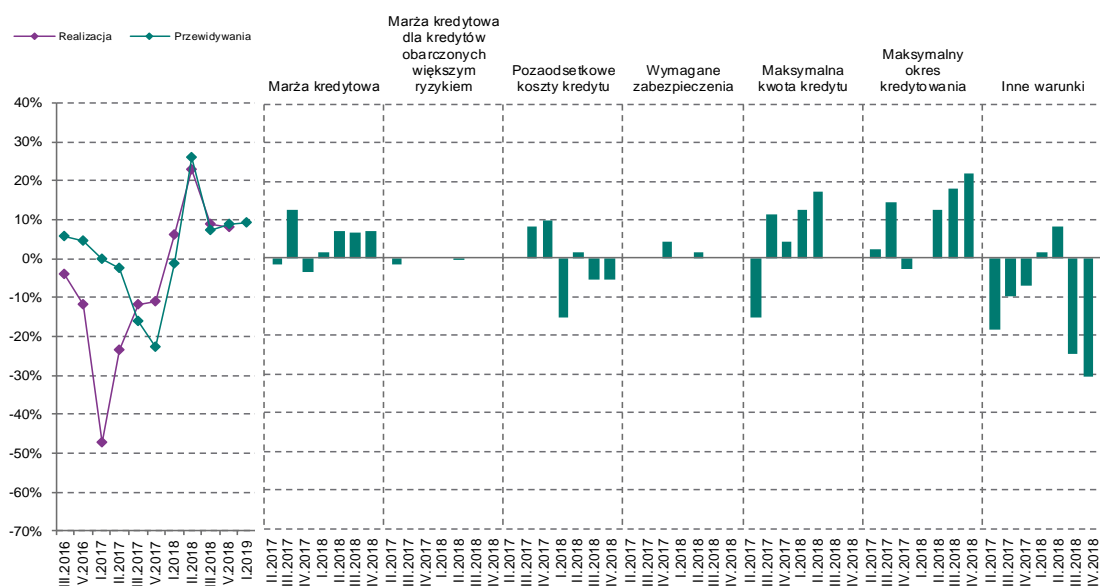
W opinii ankietowanych instytucji do wzrostu popytu przyczyniły się głównie prognozy odnośnie sytuacji na rynku mieszkaniowym, poprawa sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych oraz złagodzenie warunków udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto odpowiednio około 58%, 58% oraz 55%, zob. wykres 8). Do wzrostu popytu przyczyniły się również czynniki nieuwzględnione w ankiecie, tj. poprawa sytuacji makroekonomicznej (procent netto około 58%). Natomiast w kierunku spadku popytu na kredyty mieszkaniowe oddziaływało zaostrzenie kryteriów ich udzielania (procent netto około -40%).

Na I kwartał 2019 r. banki przewidują niewielkie zaostrzenie polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (procent netto około -15%, zob. wykres 6) oraz oczekują istotnego spadku popytu (procent netto około -42%, zob. wykres 8).

Kredyty konsumpcyjne

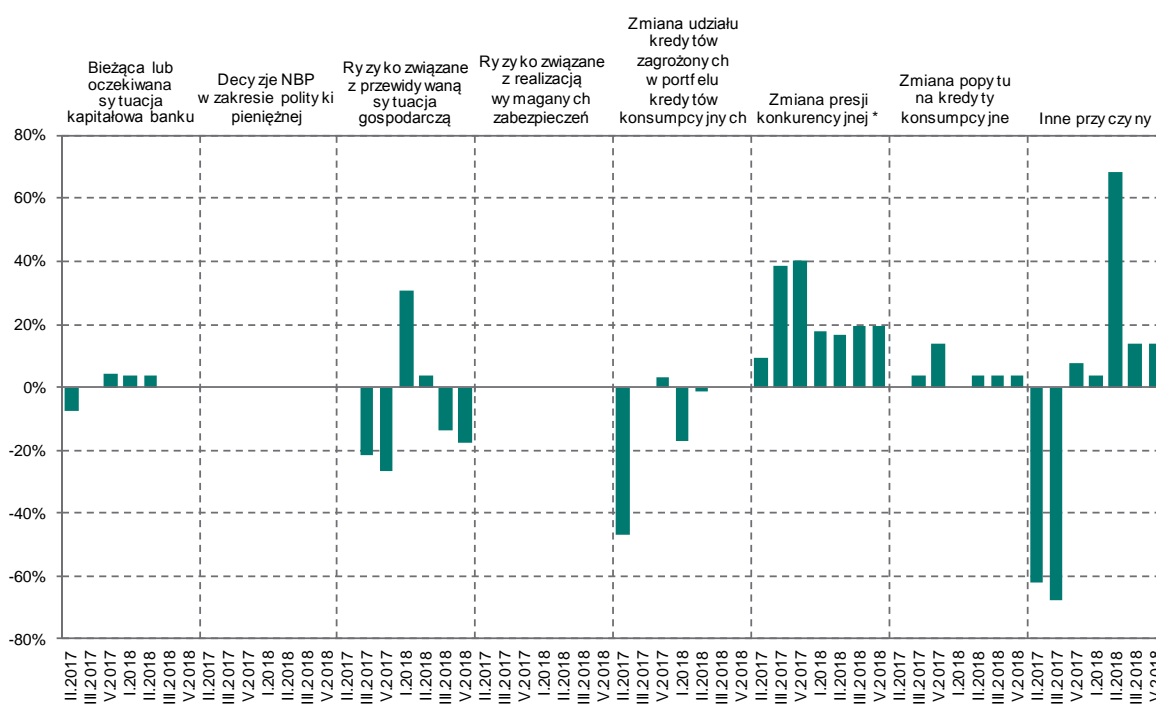
W IV kwartale 2018 r. pojedyncze banki złagodziły kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 8%, zob. wykres 9). Dodatkowo banki złagodziły niektóre warunki udzielania kredytów: wydłużyły maksymalny okres kredytowania oraz obniżyły marżę kredytową (procent netto odpowiednio około 22% oraz 7%, zob. wykres 9). Jednocześnie banki wskazały na zaostrzenie warunków nieuwzględnionych w ankiecie, m.in. ograniczenie maksymalnego akceptowalnego poziomu ryzyka (procent netto około -31%). Pozostałe warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych nie zmieniły się istotnie.

Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

W opinii banków, które złagodziły politykę kredytową w segmencie kredytów konsumpcyjnych, przyczyniła się do tego przede wszystkim presja konkurencyjna, głównie ze strony innych banków oraz inne niewzględzone w ankiecie czynniki, tj. wnioski z analizy rentowności produktu (procent netto około 19% oraz 14%, zob. wykres 10). Natomiast do zaostrzania polityki kredytowej przyczyniły się przewidywania dotyczące przyszłej sytuacji gospodarczej (procent netto około -17%).

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

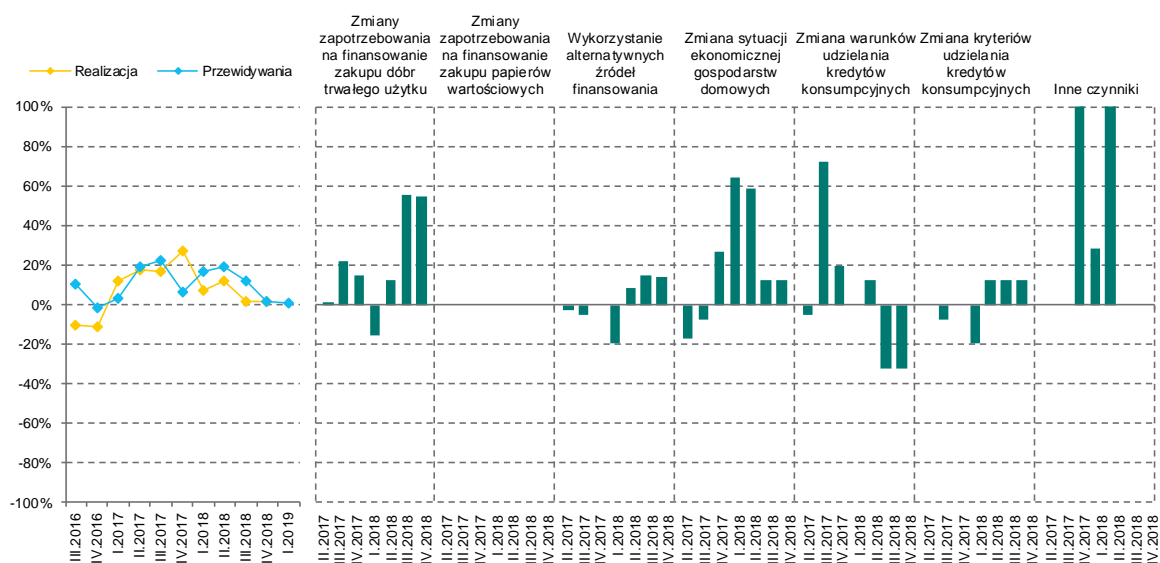
Uwagi:

Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

W IV kwartale 2018 r. popyt na kredyty konsumpcyjne nie zmienił się istotnie (procent netto około 1,3%, zob. wykres 11). Banki, które zaobserwowały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne uzasadniały go głównie wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku, mniejszym wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania, poprawą sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych oraz złagodzeniem kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto odpowiednio około 55%, 14%, 12% oraz 12% zob. wykres 11). Natomiast banki, które odczuły spadek popytu uzasadniały go zaostrzeniem warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około -33%).

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Uwaga: informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

Na I kwartał 2019 r. pojedyncze banki przewidują łagodzenie polityki kredytowej (procent netto około 9%, zob. wykres 9) oraz brak istotnej zmiany popytu (procent netto około 1,2%, zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 26 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 8	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
2, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania warunków
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

